

महावितरण कार्यकारी सारांश

वैध आणि विनियामक चौकट :-

महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित (महावितरण) हे, विद्युत कायदा २००३ चे कलम ६१, ६२ आणि ६४ अनुसार तात्पुरत्या हस्तांतरण योजनेच्या आधारे आणि महाराष्ट्र विद्युत नियामक आयोग (वीजदराच्या अटी व शर्ती), विनियम २००५ अनुसार आर्थिक वर्ष २००४-०५ मधील प्रत्यक्ष खर्च व महसूल, सप्टेंबर २००५ पर्यंतचा प्रत्यक्ष खर्च, २००५-०६ या वर्षातील ऑक्टोबरपासून व पुढील कालावधीसाठीचे अंदाज आणि आर्थिक वर्ष २००६-०७ मधील संभाव्य उलाढाल यांच्या आधारे आर्थिक वर्ष २००६-०७ करिता एकूण महसुलाची गरज व तदनु रूप वीजदर यासंबंधी याचिका सादर करित आहेत.

विद्युत कायदा २००३ यातील कलम ६१ मध्ये असे नमूद केले आहे की,

"समुचित आयोग, या अधिनियमातील तरतुदींस अधीन राहून, वीजदराच्या निर्धारणासाठी अटी व शर्ती विनिर्दिष्ट करील आणि तसे करताना, पुढील मार्गदर्शनाचा उपयोग करील, ते असे -

- क) वीज निर्मिती कंपन्या आणि पारेषण परवानाधारक यांना लागू करावयाच्या वीजदराच्या निर्धारणाकरिता केंद्रीय आयोगाने विनिर्दिष्ट केलेली तत्वे आणि पध्दती;
- ख) वीजेची निर्मिती, पारेषण, वितरण आणि पुरवठा ही कार्ये वाणिज्यिक तत्वावर चालवण्यात येत आहेत;
- ग) [संबंधित] घटक हे स्पर्धा, कार्यक्षमता, साधनसंपत्तीचा मितव्ययी उपयोग, उत्तम कामगिरी आणि इष्टतम गुंतवणूक यांना प्रोत्साहन देणारे असतील;
- घ) ग्राहकांचे हित सुरक्षित राखले जाईल आणि त्याचवेळी वीजेची किंमत वाजवी पध्दतीने वसूल करण्यात येत आहे;
- च) कामगिरीमागे कार्यक्षमता पारितोषिक देणारी तत्वे;
- छ) बहुवार्षिक वीजदर तत्वे;
- ज) वीजदर असे असावेत की, त्यांमध्ये वीज पुरवठ्याचा खर्च अधिकाधिक प्रतिबिंबित होईल. तसेच, समुचित आयोगाने विनिर्दिष्ट करून दिलेल्या कालावधील क्रॉस-सबसिडीज कमी केल्या जातील, काढून टाकल्या जातील;
- झ) सहवीजननिर्मिती आणि पुनर्निर्मितीक्षम स्रोतांद्वारे वीज निर्मिती यांना प्रोत्साहन;
- ट) राष्ट्रीय विद्युत धोरण आणि वीजदर धोरण".

पूर्वपीठीका:

तात्पुरती हस्तांतरण योजना, विद्युत कायदा २००३ याचे कलम १३१ (५) (जी) अन्वये ६ जून २००५ रोजी अधिसूचित करण्यात आली, जिच्या परिणामी, या आधीच्या म.रा.वि.मंडळाच्या चार उत्तराधिकारी कंपन्या निर्माण झाल्या असून 'महावितरण' ही त्यापैकीच एक आहे. विद्युत कायदा २००३ मध्ये दृष्टीसमोर ठेवलेल्या तरतुदींस अनुसरून शासन निर्णय क्र.ELA-१००३/ PK८५८८/भाग-२/ऊर्जा-५, दिनांक २४ जानेवारी २००५, अन्वये ६ जून २००५ रोजी महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित (महावितरण) या नावाने ही कंपनी स्थापन करण्यात आली.

कंपनी कायदा १९५६ खाली सदर कंपनी ३१ मे २००५ रोजी रजिस्ट्रार ऑफ कंपनीकडे नोंदविण्यात आली व तसे प्रमाणपत्र (क्र.५४०/०९ MH२००५ PLC१५३६४५) प्राप्त करण्यात आले.

तात्पुरत्या हस्तांतरण योजनेत रेखून दिल्याप्रमाणे महावितरण यांची मुख्य कार्ये आणि कर्तव्ये :-

- क) वीजेच्या वितरणाच्या प्रयोजनार्थ प्रकल्प सहयोगी तरमार्ग आणि त्यांच्याशी संबंधित सर्व गोष्टी संपादित करणे, स्थापन करणे, बांधणे, हाती घेणे, उभारणे, मांडणे, त्यांचा उपयोग करणे, कार्यान्वित करणे, व्यवस्थापन करणे, भाड्याने तसेच भाडेपट्ट्याने देणे, खरेदी करणे, विक्री करणे, सुस्थितीत ठेवणे, त्यांचे परिवर्धन करणे, फेरफार करणे, नूतनीकरण व आधुनिकीकरण करणे, त्यासंबंधात काम करणे व वापर करणे आणि त्यात उपकेंद्रे, नागरी बांधकाम वितरण केंद्रे, केबल्स, तारा (वायर्स), तारमार्ग (लाईन्स), संचायके (अॅक्युमुलेटर्स), संयंत्रे, मीटर्स, उपकरण संच, सामग्री व वीजेचे उत्पादन, निर्मिती, वापर, साठवण, मोजणी व वितरण लाईन्स (कमी दाब, उच्च दाब ११/२२/३३ कि.व्हो.) यांचा समावेश होतो.
- ख) वीज (इलेक्ट्रीक पॉवरची) खरेदी, आयात, निर्यात, व्यवसाय किंवा अन्य देवघेव यांचे कामकाज पुढे चालू ठेवणे आणि विद्युत उपकेंद्रे, संलग्न तारमार्ग (कमी, दाब, उच्च दाब ११/२२/३३ कि.व्हो.) यांचे संचालन व सुव्यवस्था आणि विद्युत शक्तीचा वापर, साठवण व मापणी, तसेच वितरण व पुरवठा यांच्याशी संबंधित असणाऱ्या सर्व बाबींसंबंधात वीजेची निर्मिती, वितरण आणि व्यवसाय यात गुंतलेल्या इतर कंपन्या व संबंधित उपकेंद्रे, सहयोगी व संलग्न असणाऱ्या संबंधितांच्या कार्यक्रमांमध्ये सहकार्य देणे, सहाय्य करणे व सल्ला देणे.
- ग) उच्च दाबाच्या (११/२२/३३ कि.व्हो.) आणि कमी दाबाच्या तारामार्गात आणि सहयोगी उपकेंद्रामार्फत विद्युत वितरण तारमार्ग/किंवा नेटवर्क उभारणे, स्थापन करणे, बांधकाम करणे, ते स्वीकारणे, उभारणे, मांडणे, उपयोगात आणणे, चालविणे, त्याचे व्यवस्थापन करणे, ते भाड्याने/भाडेपट्ट्याने देणे, त्याची खरेदी/विक्री करणे, ते सुस्थितीत ठेवणे, ते परिवर्धित करणे, त्यात फेरफार करणे, नूतनीकरण व आधुनिकीकरण करणे, त्यासंबंधात काम करणे व त्याचा वापर करणे आणि त्यात महाराष्ट्र राज्य व अन्यत्रे कोठेही असलेल्या वितरण केंद्रांसह सहयोगी उपकेंद्रे, केबल्स, तारा, संचायक, संयंत्रे, मोटर्स, मीटर्स, उपकरण संच, संगणक व सहाय्यभूत सेवांशी संबंधित असणारी सामग्री, विद्युत ऊर्जेचा पुरवठा, SCADA आणि AMR सिस्टीम, संवाद संस्थापक आणि टेलिमीटरिंग उपकरणे यांचा समावेश होतो. इतरांकरिता व इतरांच्यावतीने उच्च दाब तारमार्ग आणि कमी दाब तारमार्ग आणि संलग्न उपकेंद्रे, उपकरण संच, साधने, केबल्स, वायर्स यांची उभारणी, संचालन, परिरक्षण, व्यवस्थापन हाती घेणे.

महाराष्ट्र राज्यातील याआधीच्या म.रा.वि.मंडळातील अमरावती, औरंगाबाद, बीड, लातूर, भांडुप, कल्याण, कोकण, कोल्हापूर, नागपूर, नागपूर (शहर), नाशिक व पुणे या विद्युत वितरणाशी संबंधित सं.व सु. मंडलांच्या पुरवठा क्षेत्रातील मंडळाच्या मालकीच्या सर्व मत्ता, दायित्वे आणि कार्यवाही महावितरण यांना हस्तांतरित झालेली आहेत.

महावितरण यांनी याआधीच्या ५ किंवा ३ वर्षांतील संयुक्त वार्षिक वाढ संयुक्तिक मानून आणि राज्यभर अंमलात आणावयाच्या तीव्र भार नियमनाचा आघात विचारात घेऊन मीटरधारक प्रवर्गाबाबतीत वीज विक्रीचा अंदाज तयार केला आहे.

कमी दाब प्रवर्गाबाबतीत भार नियमनाचे प्रमाण अधिक आहे आणि त्याचा कमी दाब ग्राहकांना करावयाच्या वीज विक्रीवर परिणाम झालेला आहे. यास्तव, वीज विक्रीचा अंदाज करतेवेळी महावितरण यांनी सर्वच प्रवर्गाकरिता ५ वर्षीय संयुक्त वार्षिक वाढीचा निकष न लावता आपली उत्तम निर्णयशक्ती वापरून आर्थिक वर्ष २००५-०६ आणि २००६-०७ करिता प्रवर्गनिहाय वीज विक्रीचे अंदाज तयार केले आहेत. आर्थिक वर्ष २००६-०७ मध्ये रत्नागिरी गॅस अँड पॉवर यांचे विद्युत केंद्र, तसेच परळी व पारस या विद्युत केंद्रांद्वारा विद्युत निर्मिती क्षमतेत भर पडणार असल्यामुळे विक्रीकरिता उपलब्ध होणाऱ्या वीजेच्या परिमाणात वर्ष २००५-०६ पेक्षा २००६-०७ मध्ये मोठी भर पडणे अपेक्षित आहे. त्यानुसार, कमी दाब प्रवर्गाबाबतीत, भार नियमनामुळे निर्बंधित केलेली मागणी पूर्ण करणे शक्य होणार असल्यामुळे अलिकडील वर्षात निर्देशित केलेला विक्रीबाबतच्या संयुक्त वार्षिक वाढीच्या अंदाजापेक्षा विक्रीमध्ये वाढ होईल असा महावितरणाचा अंदाज आहे.

कमी दाब कृषि प्रवर्गाचाच एक भाग असलेल्या बिगरमीटर प्रवर्गाबाबतीत विक्रीचा अंदाज; ऊर्जा लेखापरीक्षा आधारसामग्री आणि योग्य चाळण्या लावून प्राप्त केलेल्या कृषि वीज वापराच्या आकडेवारीवर आधारित आहे. सध्या कृषिबहुल क्षेत्रासाठी भार नियमन काल सुमारे १२ तासांचा आहे. कृषि (वीज मागणी) भार मोठ्या प्रमाणात बदलविण्यात आला आहे आणि आतापर्यंत निर्बंधित केलेली मागणी वीजेच्या अतिरिक्त उपलब्धतेने पूर्ण केली जाणार असल्यामुळे वर्ष २००६-०७ मध्ये वीज वापराचे प्रमाण अधिक वाढेल असे अपेक्षित आहे. महावितरण यांच्या अंदाजानुसार कमी दाब बिगरमीटर कृषि प्रवर्गाचा वीज वापर २००४-०५ या वर्षातील १६०२ तास/अश्वशक्तीवरून १७६२ तास / अश्वशक्ती (वर्ष २००५-०६) आणि २२९० तास/अश्वशक्ती (वर्ष २००६-०७) क्रमशः असा वाढेल.

अशी नोंद घ्यावी की, आर्थिक वर्ष २००६-०७ मध्ये योजित केलेली सर्व अतिरिक्त वीज प्रत्यक्षात उपलब्ध झाल्यानंतरही महावितरण यांना (मे.वॉ.च्या परिभाषेत) वीजेची तूट भासणार आहे. त्यामुळे शिखर मागणीच्या वेळेत अल्प प्रमाणात का होईना, भार नियमन करावेच लागेल. तथापि, द.ल.युनिटमध्ये वीजेची उपलब्धता समाधानकारक असावी असा महावितरण यांचा अंदाज असल्याने प्रवर्गनिहाय वीज विक्रीत वाढ अपेक्षित आहे.

पुढील तक्त्यामध्ये एकूण वीज विक्रीचे अंदाज दिलेले आहेत :

अनु. क्र.	ग्राहकाचा प्रवर्ग आणि वीज वापराचा टप्पा	मागील वर्ष (२००४-०५) (प्रत्यक्ष)	मागील वर्षापेक्षा वाढ %	चालू वर्ष (२००५-०६) अंदाजित	मागील वर्षापेक्षा वाढ %	आगामी वर्ष (२००६-०७) (अनुमानित)
क)	एकूण उच्च दाब प्रवर्ग	१८९७३.८४	३.९%	१९७०८.०२	८.८%	२१४३२.७९
ख)	एकूण कमी दाब प्रवर्ग	२३९७४.५६	९.५%	२६२४७.९२	२१.२%	३१८२०.९८
ग)	एकूण महावितरण	४२९४८.४१	७.०%	४५९५५.९४	१५.९%	५३२५३.७७

महावितरण यांच्याकडील वितरण हानी :-

सन्माननीय आयोगाने त्यांचा वीजदर आदेश (२००१-०२) यामध्ये विहित करून दिलेली विभागनिहाय ऊर्जा लेखांकनाची पध्दती महावितरण यांनी चालू ठेवली आहे आणि मंडलनिहाय वितरण हानीच्या विश्लेषणाकरिता विभागिय पातळीवरील सर्व फीडर्स विचारात घेण्यात आलेले आहेत. महावितरण यांनी आर्थिक वर्ष २००४-०५ मधील महिनानिहाय ऊर्जा लेखांकन आधारसामग्रीचे विश्लेषण केलेले आहे. वीज प्रविष्टी आणि परिमंडल / मंडल यांमध्ये बिलींग केलेली वीज, यांमधील फरकावरून वितरण हानीचा हिशेब केला आहे. बिलींग केलेली वीज मीटरवरील विक्री व बिगरमीटर विक्री यांची आकडेवारी आहे. आयोगाने निदेशित केल्याप्रमाणे, परिमंडलांतील वीजवापर आणि मंडलांना जोडलेला प्रत्यक्ष भार यांच्या प्रमाणकावरून बिगरमीटर विक्रीचा हिशेब काढलेला आहे. आर्थिक वर्ष २००४-०५ मध्ये वीज प्रविष्टी ६३२८४.५६ द.ल.युनिट आणि मीटरनुसार विक्री ३४३१३.७२ द.ल.युनिट व बिगरमीटर विक्री ८६२९.९७ द.ल.युनिट होती. वितरण हानी ३१.००% होती.

वितरण हानीत घट करण्यासाठी उपाय :-

वर नमूद केलेली वितरण हानी वर्ष २००४-०५ करिता प्रणालीमधील नुकसान समजण्यात आले आहे आणि वीज प्रविष्टीचे परिमाण ठरविण्यासाठी आर्थिक वर्ष २००५-०६ व २००६-०७ मध्ये या नुकसानीच्या प्रमाणात २% घट अपेक्षिली आहे. वितरण हानीतील घट मंडलनिहाय तत्वावर अंदाजित केलेली नाही. आयोगास सादर केलेल्या गुंतवणूक योजनेतील आकडेवारीप्रमाणे प्रत्येक मंडलासाठी नियोजित करावयाची गुंतवणूक विचारात घेऊन मंडलनिहाय वितरण हानीतील उद्देशित दीर्घकालीन घट सूत्रांकित केलेली आहे. आर्थिक वर्ष २००६-०७ मधील मंडलनिहाय उद्देशित घटीचा सारांश पुढीलप्रमाणे आहे :

- वितरण हानीचे प्रमाण ४०% पेक्षा अधिक असलेल्या मंडलांबाबतीत - प्रत्येक वर्षी ३% घट
- वितरण हानीचे प्रमाण ३०% ते ४०% दरम्यान असलेल्या मंडलांबाबतीत - तीन वर्षांकरिता प्रत्येक वर्षी ३% आणि पुढील दोन वर्षांत १.५%
- वितरण हानीचे प्रमाण २५% ते ३०% दरम्यान असलेल्या मंडलांबाबतीत - पहिल्या दोन वर्षांत ३% आणि नंतरच्या तीन वर्षांत १%
- वितरण हानीचे प्रमाण २०% ते २५% दरम्यान असलेल्या मंडलांबाबतीत - पहिल्या दोन वर्षांत १.५% आणि नंतरच्या तीन वर्षांत १%

तथापि, सन्माननीय आयोगास हे मान्य व्हावे की, ज्या वर्षी गुंतवणूक केली जाईल त्यावर्षी गुंतवणूकीचे लाभ अंशतःच दिसून येतील. म्हणून, मंडलनिहाय गुंतवणूक योजनेची वर्ष २००६-०७ करिता अंदाजित केलेल्या वितरण हानीतील घटीबरोबर सांगड घालणे संयुक्तिक होणार नाही.

महावितरण यांचे ऊर्जा संतुलन :-

पुढील तक्त्यात, संकल्पित विक्री आणि वितरणातील हानी यांची बेरीज करून एकूण वीज प्रविष्टीची (वीज प्राप्तीची) गरज दर्शविली आहे :

ऊर्जा संतुलन	आर्थिक वर्ष		
	२००५	२००६	२००७
महाजेनको यांच्याकडून वीज खरेदी	४७१३१	४६४५९	४७७९८
अन्य स्रोतांकडून वीज खरेदी	२००४३	२३२७२	३०६५४
उपलब्ध विद्युत ऊर्जा प्राप्ती	६७१७४	६९७३१	७८४५३
मीटरनुसार वीज विक्री	३४३४६	३६४५७	४०९०५
बिगरमीटर वीज विक्री (निर्धारित)	८६३६	९४९९	१२३४९
जमा बिलिंग	५८१	५८१	५८१
एकूण विक्री :-	४३५६२	४६५३७	५३६३४
वितरण हानीतील घट		२.०%	२.०%
वितरणातील हानी (महावितरण)	३१.००%	२९.००%	२७.००%
महापारेषणातील हानी (महापारेषण)	६.०१%	६.००%	६.००%
महावितरण यांची विद्युत ऊर्जेची गरज	६३१३६	६५५४७	७३७४९
महापारेषण यांची विद्युत ऊर्जेची गरज	६७१७४	६९७३१	७८४५६

वरील तक्त्यात, महावितरण यांची विद्युत ऊर्जेची गरज नमूद करतेवेळी वीज खरेदीच्या परिमाणात महापारेषण यांच्याकडील वीज गळती विचारात घेतलेली आहे.

महावितरण यांची एकूण महसूलाची गरज :-

दिनांक ५ जून २००५ पूर्वी, याआधीचा महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाचा हा उपक्रम अस्तित्वात असल्याने आणि त्याच्या एकूण खर्चातून महावितरण यांचा खर्च वेगळा काढण्यात आल्याने १ एप्रिल ते ५ जून २००५, आणि ६ जून ते ३० सप्टेंबर २००५ या कालावधीतील अलेखापरीक्षित खर्चाचा स्वतंत्र तपशील महावितरण यांनी दिला आहे. आर्थिक वर्ष २००५-०६ करिता खर्चाचा अंदाज; यापूर्वीच्या सर्वसमावेशक खर्चाच्या धर्तीवर करण्यात आलेला आहे. वर्ष २००६-०७ करिता खर्चाचे अंदाज यापूर्वीच्या धर्तीवर आणि महावितरण यांच्या वाटयास आलेल्या खर्चाच्या आधारे तयार केले आहेत.

क) महावितरण यांनी; महाजेनको यांच्याकडून खरेदी करावयाच्या वीजेच्या किंमतीचा अंदाज तयार करताना, महाजेनको यांनी दाखल केलेल्या याचिकेनुसार त्यांच्याकडील वीजेची एकूण उपलब्धता आणि एकूण खर्च विचारात घेतला आहे.

ख) महावितरण यांनी, केंद्रीय विद्युत निर्मिती केंद्रातील अद्यतम वाटयाच्या आधारे त्या केंद्राकडून मिळावयाच्या वीजेचा अंदाज बांधला आहे. आर्थिक वर्ष २००५-०६ मधील वीज खरेदीसाठीचा

खर्च सध्या अस्तित्वात असलेल्या खर्च दरावर आधारित आहे आणि वर्ष २००६-०७ करिता इंधनासाठीच्या अंदाजित खर्चात त्याच्या आधारभूत किंमतीत ४% वाढ धरली आहे.

- ग) महावितरण यांनी वरील स्रोतांकडून, तसेच रत्नागिरी गॅस अँड पॉवर, वीज व्यवसायिक , पुनर्निर्मितीक्षम स्रोत यांच्याकडून एकूण ७८४५३ द.ल.युनिट वीज, अंदाजे रु.१७३५९ कोटी किंमतीने खरेदी करण्याचे प्रस्तावित केले आहे.
- घ) कर्मचाऱ्यांवरील खर्चाच्या अंदाजात वेतन पुनरिक्षण, महागाई भत्यातील सर्वसाधारण वाढ, मूळ वेतन व अन्य भत्ते यांमध्ये ४% किरकोळ वाढ इत्यादि खर्चाचे परिणाम विचारात घेतलेले आहेत.
- च) प्रशासन विषयक तसेच सर्वसाधारण खर्चात ५% वाढ गृहित धरली आहे.
- छ) देखभाल व दुरुस्ती यांवरील खर्च प्रारंभिक एकूण स्थिर मत्तेच्या ३.५% एवढा अंदाजित केला आहे.
- ज) प्रारंभिक एकूण स्थिर मत्तेवर ६.०५% या सरासरी दराने घसारा अंदाजिला आहे. हा दर, आयोगाने याआधीच्या म.रा.वि.मंडळासाठी मान्यता दिलेल्या ६.३% या घसारा दरापेक्षा कमी आहे.
- झ) तात्पुरत्या हस्तांतरण योजनेअन्वये महावितरण यांच्या वाटयास आलेली अदत्त कर्जे, अतिरिक्त कर्जे आणि त्यांच्या परतफेडीचे वेळापत्रक लक्षात घेऊन दीर्घकालीन कर्जावरील व्याजाचे निर्धारण केले आहे. आर्थिक वर्ष २००४-०५ मधील अदत्त कर्जांमध्ये महाराष्ट्र शासनाच्या काही कर्जांचा समावेश आहे. त्यांचे दायित्व त्यावेळच्या म.रा.वि.मंडळाकडे होते. तथापि, तात्पुरत्या हस्तांतरण योजनेअन्वये हे दायित्व महावितरण आणि अन्य उत्तराधिकारी कंपनी यांच्याकडे न येता सूत्रधारी कंपनी या म.रा.वि.मंडळाच्या अवशिष्ट कंपनीवर सोपविण्यात आलेले आहे. यास्तव, २००५-०६ आणि २००६-०७ या आर्थिक वर्षी व्याज म्हणून घ्याव्या लागणाऱ्या खर्चाच्या अंदाजात उपरोक्त कर्जावरील व्याजाचे दायित्व महावितरण यांच्या हिशोबात घेतलेले नाही.
- ट) सध्याची हस्तांतरण योजना तात्पुरती आहे. कोणत्याही परिस्थितीत, अंतिम हस्तांतरण योजनेतील तरतुदीनुसार शासनाची वरील कर्जे चुकती करण्याचे दायित्व महावितरण यांच्याकडे आल्यास त्या मुद्यावर योग्यवेळी उचित अशा वीजदराचा अवलंब करून दायित्वाची भरपाई करून मिळण्यासाठी सन्माननीय आयोगाकडे जाण्याचे अधिकार महावितरण हे राखून ठेवित आहेत.
- ठ) व्याजाचा सरासरी दर १३.४% (२००१-०२) वरून सुमारे ११.०% (२००४-०५) असा कमी झालेला आहे आणि आणखी घट होऊन तो २००५-०६ आणि २००६-०७ या आर्थिक वर्षात ८.३% होईल अशी अपेक्षा आहे.
- ड) भांडवली खर्च; आर्थिक वर्ष २००५-०६ आणि २००६-०७ करिता अनुक्रमे रु.११४२.७० कोटी आणि रु.२८२९.७० कोटी एवढा अंदाजित केला आहे. भांडवली खर्चाकरिता कर्ज:भागभांडवल यांचे प्रमाण ७०:३० असे मानले असून हे प्रमाण, आयोगाने ऑगस्ट २००५ मध्ये अधिसूचित केलेल्या (वीजदराच्या अटी व शर्ती) विनियमांस अनुसरून आहे.

- ढ) व्याजावरील एकूण खर्च रु.४७२.७० कोटी (२००४-०५) वरुन ४४१.६० कोटी (२००५-०६) असा कमी होईल आणि २००६-०७ यावर्षी त्यात वाढ होऊन रु.६२७.०४ कोटी होईल असा अंदाज आहे.
- ण) महावितरण यांनी बुडित येण्यांकरिता बिलींग रकमेच्या १.५% म्हणजे, रु.२२० कोटी (२००५-०६) आणि रु.२३८ कोटी (२००६-०७) एवढी तरतूद केली आहे.
- त) महावितरण यांचेकडील अन्य खर्च (वीज विक्रीवरील कर, पुरवठादारांना द्यावयाचे व्याज, सेवा शुल्क आणि संकीर्ण खर्च, इत्यादि) रु.१३०.२० कोटी (२००४-०५)वरुन रु.१२२.३ कोटी (२००५-०६) असा कमी होईल, तर वर्ष २००६-०७ मध्ये त्यात वाढ होऊन तो १३७.४ कोटी होईल असा अंदाज आहे.
- थ) आर्थिक वर्ष २००५ -०६ आणि २००६ -०७ या कारीता महावितरण यांच्या भागभांडवलावरील परताव्यावर आयकराचे प्रदान ३३.६६ % (आणि त्यावर ३० % कर, १०% अधिभार व २ % उपकर) या सध्याच्याच परिणामकारी दराने करावे लागेल, असे मानण्यात आले आहे.
- द) एकूण महसूलाच्या गरजेसंबंधीत या याचिकेच्या प्रयोजनार्थ, महावितरण यांनी राज्याचा अधिसूचीत पारेषण उपक्रम म्हणजे, महापारेषण यांची एकूण महसूलाची गरज महावितरण कंपनीच्या एकूण महसूली गरजेच्या रकमेतून भागविण्यात येईल, असे अनुमान केले आहे.
- ध) अकस्मिक निधी करीता एकूण स्थिर मत्तेच्या ०.५% एवढा निधी द्यावा लागेल, असा अंदाज केला आहे.
- न) महावितरण यांनी त्यांच्या निव्वळ स्थिर मत्तेवर आर्थिक वर्ष २००४-०५ आणि २००५-०६ मध्ये ४.५% परतावा अंदाजित केला आहे. वर्ष २००६-०७ मध्ये वर्षारंभच्या खुल्या भाग भांडवलावर १६% परतावा गृहित धरला आहे.

भाग तीन मध्ये चर्चा केल्या प्रमाणे आणि खालील तक्त्यामध्ये दिलेल्या सारांशाप्रमाणे महावितरण यांची एकूण महसूलाची गरज म्हणजे वरीलप्रमाणे स्थिर खर्च आणि भाग भांडवलावरील परतावाचे प्रमाण यांची गोळा बेरीज आहे.

(रुपये कोटी)

अनु. क्र.	तपशील	मागील वर्ष (२००४-०५) अलेखापरीक्षित	चालू वर्ष (२००५-०६) अंदाजित	आगामी वर्ष (२००६-०७) अपेक्षित
१.	वीज खरेदीवरील खर्च	१०७०६.९	१२७९०.४	१७३५८.९
२.	सं. व सु. विषयक खर्च	१७४७.६	१८६५.५	२०४५.७
२.१	कर्मचाऱ्यांवरील खर्च	१३६०.५	१४५६.४	१५६४.६
२.२	प्रशासनविषयक व सर्वसाधारण खर्च	१२१.००	१२७.००	१३३.४
२.३	दुरुस्ती व देखभाल यांवरील खर्च	२६६.०१	२८२.१	३४७.७
३.	घसारा (त्यासाठीचा अग्रिमासहित)	५११.४	५४०.७	५९९.२
४.	दीर्घकालीन कर्जाऊ भांडवलावरील व्याज	३४९.००	१८०.९	२७८.७

५.	खेळते भांडवल आणि ग्राहकांकडील सुरक्षा प्रतिभूती यांवरील व्याजासह इतर व्याज आणि वित्त आकार	१२३.७	२६०.७	३४८.४
६.	निर्लेखित केलेली बुडित येणी	२०९.९	२१९.९	२३८.१
७.	इतर खर्च (तपशील स्वतंत्रपणे दिला आहे)	१३०.२	१२२.७	१३७.४
८.	आयकर	००.०	१०८.५	१६०.९
९.	पारेषण परवानेधारकांना प्रदान केलेले पारेषण आकार	१५८९.६	१६६८.४	१८५४.४
१०.	आकस्मिकता निधीकरिता वर्गणी	-	४४.८	४९.७
११.	एकूण महसूली खर्च	१५३६८.३	१७८०२.५	२३०७१.३
१२.	भाग भांडवलावरील परतावा	१२२.५	१२९.००	४७८.००
१३.	एकूण महसूलाची गरज	१५४९०.८	१७९३१.५	२३५४९.३
१४.	वजा (-) वीजदराव्यतिरिक्त उत्पन्न	९८५.९	१०२१.८	१०५९.४
१५.	फुटकळ वीजदरातून आवश्यक असलेला महसूल	१४५०४.९	१६९०९.८	२२४८९.९

याप्रमाणे, महावितरण यांची एकूण महसूलाची गरज रु.१४५०५ कोटी [वर्ष २००४-०५] वरून रु.१६९१० [वर्ष २००५-०६] आणि वर्ष २००६-०७ मध्ये त्यामध्ये आणखी वाढ होऊन रु.२२४९० कोटीपर्यंत जाईल, असा अंदाज केलेला आहे.

विद्यमान वीजदरामुळे महसूलात येणारी कमतरता

विद्यमान वीज दरामुळे महसूलात येणारी तुट आणि ती भरून काढण्यासाठी संकल्पित महसूल यांचा सारांश पुढीलप्रमाणे आहे:

अनु. क्र.	तपशील	मागील वर्ष (२००४-०५) अलेखापरीक्षित	चालू वर्ष (२००५-०६) अंदाजित	आगामी वर्ष (२००६-०७) अनुमानित
१.	फुटकळ वीजदरातून एकूण महसूलाची गरज	१४५०४.९	१६९०९.८	२२४८९.९
२.	विद्यमान वीजदराने मिळणारा महसूल	१३९९१.८	१५५०८.६	१८९४२.२
३.	महसूलातील कमतरता	५१३.१	१४०१.२	३५४७.८

आर्थिक वर्ष २००४-०५, २००५-०६ यांच्या 'Truing up' गरजेसहित तीन वर्षातील एकूण महसुली कमतरता रु.५४६२ कोटी एवढी आहे. आयोगाने टाटा पॉवर कंपनी आणि रिलायन्स यांच्याकरिता वर्ष २००४-०५ मध्ये त्यांच्या 'वीजदर आदेशात मांडलेल्या 'Truing up' च्या तत्वानुसार ही कमतरता आहे. सुमारे अडीच वर्षांपासून वीज दरांत सुधारणा न केल्यामुळे आर्थिक वर्ष २००४-०५ आणि २००५-०६ मधील महसुली अंतर (कमतरता) देखील वर्ष २००६-०७ मध्ये करावयाच्या वीजदर सुधारणेतून भरून काढावे लागणार आहे.

भार नियमन व त्याविरुद्ध वीज खरेदीचा खर्च :-

आर्थिक वर्ष २००४-०५, २००५-०६ आणि २००६-०७ यांमध्ये करावे लागलेले भार नियमन (मे.वॉ. व द.ल.यु.), वीज खरेदीवरील एकूण खर्च (रुपये कोटीत) आणि वीज खरेदीवरील सरासरी खर्च (रु./कि.वॉ.तास) यांची वर्षानिहाय अनुक्रमे प्रत्यक्ष, प्रत्यक्ष व प्रस्तावित आकडेवारी पुढील तक्त्यात दिली आहे. मागणी -पुरवठ्यातील अंतर हे भार नियमनातील वाढीमागचे आद्य कारण असून त्यामुळेच महाग वीज खरेदी करणे

अनु. क्र.	तपशील	आर्थिक वर्ष		
		२००५	२००६	२००७
१.	शिखर मागणी (मे.वॉ.)	१२७४९	१४०६१	१४६००
२.	कमाल मागणीच्या वेळेची उपलब्धता (मे.वॉ.)	९७०४	९८५६	१०१००
३.	कमाल मागणीच्या वेळेतील भार नियमन (मे.वॉ.)	३०४५	४२०५	४५००
४.	कमाल मागणीच्या वेळेतील भार नियमन (द.ल.युनिट)	३८.८५	६६.५	७०.४३
५.	वीज खरेदीचा एकूण खर्च (रु.कोटीत)	१०७०६.९	१२७९०.४	१७३५८.९
६.	वीज खरेदीचा सरासरी खर्च (रु./कि.वॉ.तास)	१.५९	१.८३	२.२१

आयोगाने, विभागातील वितरण आणि वसूलीतील नुकसान यावर आधारित भार नियमनाची कार्य पध्दती आखून दिलेली आहे. या पध्दतीनुसार निरनिराळ्या विभागांचे शहरे व औद्योगिक समूह, कृषिबहुल प्रदेश आणि इतर प्रदेश असे वर्गीकरण केले असून त्यांचे अ, ब,क,ड, असे गट केले आहेत. मागणी पुरवठा यातील ४५०० मे.वॉ. ची तफावत लक्षात घेऊन भार नियमनाची कमाल मर्यादा संभाळून भार नियमनाचे तास निश्चित करून दिलेले आहेत. कमाल भार नियमन (दररोज १२ तास) कृषिबहुल या 'ड' गटासाठी असून किमान भार नियमन (२.५ तास) 'अ' गटातील शहरे व औद्योगिक समूह यांसाठी आहे.

भार नियमनाची कार्यपध्दती सांभाळण्यात आली आणि रु.४/किं.वॉ.तास या दराहून अधिक दराने उपलब्ध होणाऱ्या वीजेसहित सर्व उपलब्ध वीज खरेदी केली तर कृषिबहुल प्रदेशातील [म्हणजे, ड गटातील] भार नियमन ८ तास [जानेवारी २००७] ते १२ तास [डिसेंबर २००६] एवढ्या मर्यादेत आणि शहरे व औद्योगिक समूह [म्हणजे, अ गट] यांकरिताचे भार नियमन १.५ तास ते २.५ तास या मर्यादेत ठेवता येईल असे अपेक्षित आहे. तथापि, गृहीतकृत्यात्मकतेने, रु.४/कि.वॉ. तास या दराहून अधिक दराची वीज खरेदी केली

नाही तर कृषिबहुल प्रदेशात १३.५ तास [ऑक्टोबर २००६] ते १६.५ तास [डिसेंबर २००६] आणि शहरे व औद्योगिक समूह यांसाठी ४ तासांपासून ७ तासांपर्यंत भार नियमन करावे लागेल, असा अंदाज आहे.

वरीलप्रमाणे वर्गीकरण आणि गट लक्षात न घेता सर्व प्रदेश व प्रवर्गासाठी समान भार नियमन केले आणि उपलब्ध असलेली अर्स वीज खरेदी केली (रु.४/कि.वॉ.तास पेक्षाही अधिक दराने उपलब्ध होणारी वीज धरून) तर भार नियमनाची सरासरी पातळी, ऑक्टोबर २००६ ते मार्च २००७ या शिखर मागणी काळात ५ तास (जानेवारी २००७ मध्ये) ते ८ तास (डिसेंबर २००६) या दरम्यान असेल, असा अंदाज आहे. तथापि, रुपये ४/कि.वॉ.तास दराहून अधिक दराची वीज खरेदी केली नाहीतर भार नियमनाच्या सरासरीत वर दिलेल्या कालावधीत सुमारे ९.५ तास (ऑक्टोबर २००६) ते १२.२५ तास (डिसेंबर २००६) अशी वाढ होण्याचा संभव आहे. दिवस रात्र तत्वावर खरेदी केलेल्या प्रत्येक ३००ते ३२० मे.वॉ. अतिरिक्त वीजे मुळे सर्व प्रवर्गासाठी/गटांसाठी दररोज भार नियमनाच्या वेळेत एक तास कमी करणे शक्य असते, असे ठाम पणे सांगता येईल.

वीज खरेदीच्या परिमाणातील वाढीमुळे महावितरण यांना भार नियमनाची समस्या काही अंशी सौम्य करणे शक्य होते हे खरे; तथापि, वीज खरेदीवरील हा खर्च ग्राहकांकडून वसूल करावयाचा असल्याने वीजदरात वाढ करणे अपरिहार्य आहे. याची ग्राहकांनी नोंद घेणे गरजेचे आहे.

वरील समस्येवर अलिकडेच पुणे शहर प्रविभागात एक अभिनव उपक्रम यशस्वीपणे अंमलात आणण्यात आला. तेथील ज्या उद्योगांकडे स्वयंवापरासाठी वीज निर्मिती सुविधा आहे, ते उद्योग कमाल मागणीच्या वेळेत राज्यातील वीज जाळयातून वीज घेणे थांबवून स्वतःच्या सुविधेद्वारा निर्माण केलेली अतिरिक्त वीज वापरतात. परिणामी, राज्याच्या वीज जाळयातील शिलकी वीज त्या भागातील भार नियमन कमी करण्यास वापरता येते. स्वतःची वीज निर्मिती सुविधा असलेल्या उद्योगांनी द्यावयाचा वीजदर आणि त्या सुविधेद्वारा वीज निर्मितीचा प्रत्यक्ष खर्च यांमधील फरकाची त्यांना भरपाई करण्यात येते. त्यासाठीची रक्कम (दरमहा ३०० युनिटहून कमी वीजवापर करणारे ग्राहक वगळता) सर्व ग्राहकांकडून त्यांच्या महिन्यातील वीजवापरावर सुमारे ४२ पैसे/कि.वॉ. तास दराने (रिलायबिलिटी चार्जस्) गोळा करण्यात येते.

वीजदरांत वाढ करण्याची आवश्यकता :-

वर दर्शविलेली महसूलातील तफावत महावितरण यांच्या ग्राहकांना लागू असलेल्या फुटकळ वीज दरात वाढ करून वसूल करण्याखेरीज गत्यंतर नाही. डिसेंबर २००३ पासून वीज दरात वाढ करण्यात आलेली नाही. आयोगाने म.रा.वि.वि. मंडळाकरीता आर्थिक वर्ष २००३-०४ मध्ये या आधीचा वीज दर आदेश काढला होता. याप्रमाणे सध्या अस्तित्वात असलेले वीज दर हे गेली अडीच वर्ष, डिसेंबर २००३ पासूनचे आहेत.

याच कालावधीत इंधनाच्या खर्चात झालेल्या वाढीची भरपाई करून घेण्यासाठी इंधन व इतर खर्च समायोजन आकार / इंधन खर्च समायोजन आकार ह्या सूत्राचे म.रा.वि.वि.मंडळ/महावितरण यांना सहाय्य झाले तथापि याच काळात स्थिर खर्चात मोठी वाढ झाली व त्यामधून पुरवठ्याचा सरासरी खर्च रुपये ३.०७/कि.वॉ. तास (एकूण महसूलाची गरज वीज दरा व्यतीरिक्त चे अल्प उत्पन्न आणि आयोगाने आर्थिक वर्ष २००३-०४ च्या वीज दर आदेशात मान्य केलेली एकूण विक्री) वरून रु. ४.२२ /कि.वॉ तास, असा वाढला असल्याचे स्पष्टपणे दिसून आले.

वीजदरात वाढ करून न मिळाल्यास महावितरण यांच्या अस्थित्वावर प्रतिकूल परिणाम होईल. राज्यातील भार नियमन कमी करण्यासाठी अधिक वीज प्राप्त करण्याकरीता महावितरण कंपनी आर्थिक दृष्ट्या वर्धन क्षम होणे आवश्यक आहे. ही बाब आयोग आणि ग्राहक यांना मान्य व्हावी.

महसूलातील तफावत भरून काढण्यासाठी सध्याच्यापातळीवर वीज दरात २८.८% येवढी सरासरी वाढ करणे आवश्यक आहे. गेली अडीच वर्षे वीजदरात सुधारणा न केल्यामुळे वीज दरातील वाढीचे वार्षिक तत्वावरील प्रमाण १०% असे येते.

नियामक दायित्व आकार :-

आयोगाने, पारेषण व वितरण हानीचा अतिरिक्त खर्च भरून काढण्यासाठी कमी दाब वाणिज्यिक, LTPG, HTP-I, HTP-II आणि रेल्वे यांसारख्या सबसिडायझिंग ग्राहकांना ५० पैसे /युनिट नियामक दायित्व आकार लावण्यात यावा, हा आकार, पा. आणि वि. हानीमध्ये भावी काळात घट होईल तेव्हा वीजदर कमी करण्याच्या उपायाने त्या ग्राहकांना परत करण्यात यावा, असे वीजदर आदेशात [२००३-०४] सुचविले आहे. डिसेंबर २००३ ते मार्च २००६ या कालावधीत नियामक दायित्व आकाराद्वारे प्राप्त केलेला महसूल पुढीलप्रमाणे :

आर्थिक वर्ष	नियामक दायित्व आकारापोटी बिलिंग (रु.कोटीत)
२००३-०४	३१३.१
२००४-०५	१०५४.४
२००५-०६	११६३.८
एकूण :-	२५३१.३

नियामक दायित्व आकाराद्वारे प्राप्त केलेला महसूल भावी काळात ग्राहकांना परत करावा लागेल हे महावितरण यांना मान्य आहे. तथापि २००४-०५ आणि २००५-०६ मध्ये या आकाराद्वारे महसूल मिळवून देखील महावितरण यांना महसूलात तूट आली आहे. त्यामुळे सदर आकाराद्वारे मिळालेला महसूल परत केला जाईल त्याप्रमाणात महसूलातील तूट वाढेल आणि ती सर्व ग्राहकांकडून वसूल करावी लागेल. आणखी असे की, वर्ष २००४-०५ मधील वितरण हानीशी तुलना करता २००५-०६ मधील हानीत घट झालेली असली तरी सदर आकाराद्वारे मिळालेला महसूल; वितरण हानीतील निर्धारित घटीशी तुलना करता अधिक कमी केलेल्या हानीच्या प्रमाणामुळे झालेल्या बचतीमधूनच केवळ परत करता येऊ शकेल. तथापि, आयोगाने विहित करून दिलेल्या हानी पातळीपेक्षा प्रत्यक्ष हानीचे प्रमाण अद्यापही अधिक असल्यामुळे नियामक आकाराद्वारे प्राप्त केलेला महसूल परत करणे सध्यातरी शक्य नाही.

राज्य शासनाकडून सबसिडी

आर्थिक वर्ष २००६-०७ मध्ये आतापर्यंत राज्य शासनाने काहीही सबसिडी माण्य केलेली नाही, किंवा तीचे संवितरण केलेले नाही. असे असल्याने, महावितरण यांनी वीज दर याचीकेमध्ये, महाराष्ट्र शासनाकडून कोणत्याही सबसिडीची अपेक्षा केलेली नाही.

आयोगाने, इंधन व इतर खर्च समायोजन आकार (ज्याचे नामकरण पुढे इंधन खर्च समायोजन आकार असे करण्यात आले) वसूल करण्यासाठीच्या सूत्रास सप्टेंबर २००५ पासून मान्यता दिलेली आहे. या आधी अखेरच्या वीज दर ओदशाच्या (२००३-०४) प्रचालनापासून त्यावेळीचे म.रा.वि.मंडळ व त्यानंतर महावितरण कंपनी हया परस्पर स्वयंचलीत यंत्रणेद्वारा इंधनावरील वीज खरेदीची किंमत यांतील तफावतीची

भरपाई करुन घेत आहेत.आर्थिक वर्ष २००५ आणि २००६ मध्ये बिलींग केलेल्या आणि मंजूर केलेल्या इंधन खर्च समायोजन आकाराचे विवरण पुढील प्रामणे आहे.

[रुपये कोटीत]

वर्ष	आयोगानुसार वसुली इं.स.आकार	योग्य	आयोगानुसार कमी/ अत्यधिक वसुली
२००५	८६१.०७		७७.०७
२००६	२१८१.४८		४४०.३५

प्रस्तावीत वीजदर तत्वज्ञान

१.१ क्रॉस- सबसिडीत घट:

या आधीच्या म.रा.वि मंडळासाठी आयोगाने मे २००० मध्ये काढलेल्या पहिल्या वीज दर आदेशापासून, आयोगाने सबसिडी देणारे आणि सबसिडी मिळवणारे यांच्यातील क्रॉस सबसिडी कमीकरण्याचे धोरण अवलंबिले आहे. आयोगाने म.रा.वि मंडळासाठी आजतागायत तीन वेळा वीजदर आदेश प्रस्तुत केले आणि प्रत्येक आदेशात क्रॉस - सबसिडी आणखी कमी करण्यास सुचविले आहे. महावितरण यांच्या मताप्रमाणे, इतर राज्यांशी तुलना करता महाराष्ट्राचे क्रॉस सबसिडी कमी करण्याचे धोरण अधिक घाईचे आहे. म्हणजे, सबसिडी देणा-या प्रवर्गासाठीचे वीजदर आणि सबसिडी मिळवणा-या प्रवर्गासाठीचे वीजदर यांतील तफावत आपेक्षे पेक्षा अधिक वेगाने कमी झालेली आहे.

राष्ट्रीय वीजदर धोरणातून देखली राज्यांना क्रॉस - सबसिडीत घट करण्यास अधिक वेळ देण्यात येतो आणि ग्राहकांच्या कोणत्याही प्रवर्गास वीजदराचा शक्य तो धक्का बसू नये, या मुलभूत उद्दिष्टा नुसार आयोगाने क्रॉस - सबसिडीत घट करण्याच्या धोरणाबाबत पुर्णविलोकरण करावे व नवीन धोरण आखून द्यावे असे महावितरण यांचे मत आहे.

यास्तव, महावितरण यांनी क्रॉस - सबसिडीमध्ये कोणतीही मोठी घट सूचवलेली नाही, उलट, काही प्रकरणी तीमध्ये वाढ सुचविली आहे. पुढील तक्त्यात क्रॉस - सबसिडीचे कमी अधिक प्रमाण दर्शविले आहे.

प्रवर्ग	पुरवठ्याच्या प्रत्यक्ष खर्चासमोर सरासरी वसुलीचे प्रमाण (%)		
	वीजदर आदेश (२००४)	सध्याची पातळी	प्रस्तावित वीजदर
घरगुती (एलडी - एक)	९१%	५९%	११३%
घबिगर निवासी (एलडी - दोन)	१४४%	१२९%	१६३%
सर्व साधारण प्रेरक शक्ती	१०८%	१००%	१३१%
कृषि	६३%	५४%	४०%
रस्त्यारील दिवे	७८%	१०६%	१०५%
एचटीपी - एक आणि दोन	११७%	१०५%	१४६%
एचटीपी तीनआणि चार	९१%	८८%	११७%

आर्थिक वर्ष २००३-०४ करिता प्रसृत केलेल्या वीजदर आदेशात आोगाने मान्य केलेल्या एकूण महसुलाच्या गरजेवर आधारित पुरवठ्याच्या सरासरी खर्चाच्या आधारे क्रॉस-सबसिडीच्या पातळ्या संगणित करण्यात आलेल्या आहेत, हे लक्षात घेतले पाहिजे. तसेच, प्रस्तावित वीजदरांत वर्ष २००४-०५ आणि २००५-०६ मधील 'truing-up' गरजेच्या वसुलीचा परिणाम लक्षात घेऊन क्रॉस सबसिडीच्या पातळ्या उंचावण्यात आलेल्या आहेत.

१.२ **पुरवठ्याचा सरासरी खर्च विरुद्ध सेवाखर्चाची सरासरी आकारणी :**

आयोगाने, वीजदर निर्धारणाच्या प्रयोजनास्तव सेवा खर्चाची प्रवर्गनिहाय आकारणी विचारात घ्यावी, असे यापूर्वी निदेशित केले असले तरी त्या पध्दतीने आकारणी करण्यासाठी अनेक गृहितांचा वापर करावा लागेल, ज्यांचे परिणाम अविश्वसनीय असू शकतील. वीजदर निर्धारण पुरवठ्याच्या सरासरी खर्चाच्या आधारेच करावे असे स्पष्ट निदेश राष्ट्रीय वीजदर धोरणानेही दिले आहेत. म्हणून महावितरण यांनी पुरवठ्याच्या सरासरी खर्चाशी निगडित वीजदरांचा प्रस्ताव दिलेला आहे.

१.३ **कमाल मागणी आधारित वीजदर (टाईम ऑफ डे टॅरिफ) :**

कमाल मागणीच्या काळातील वीज, कमाल मागणी नसणाऱ्या काळातील वीजेच्या तुलनेत महाग पडते आणि कमाल मागणी काळात वीजेची उपलब्धताही दुर्मिळ असते. भाराचा आलेख प्रचलित पातळीवर ठेवण्याकरिता उच्च दाब प्रवर्गाच्याबाबतीत कमाल मागणी काळ व सामान्य मागणी काळ या दोहोंसाठीच्या वीजदरांतील फरकात पुढे नमूद केल्याप्रमाणे वाढ करणे आवश्यक आहे:

अ. क्र.	ग्राहकांचा प्रवर्ग आणि पुरवठ्याचा कालावधी	विद्यमान टीओडी टॅरिफ (आधारभूत दराच्या संदर्भात)	प्रस्तावित टीओडी टॅरिफ (आधारभूत दराच्या संदर्भात)
१.	<u>एचटीपी- एक आणि एचटीपी-दोन:</u> रात्री १०.०० ते सकाळी ०६.००	-८५	
	सकाळी ०६.०० ते सकाळी ०९.०० आणि] दुपारी १२.०० ते सायंकाळी ०६.००]	०	०
	सकाळी ०९.०० ते दुपारी १२.००	६०	११०
	सायंकाळी ०६.०० ते रात्री १०.००	१००	१८०
२.	<u>एचटीपी- तीन आणि एचटीपी-चार:</u> रात्री १०.०० ते सकाळी ०६.००	-८५	-५०
	सकाळी ०६.०० ते सकाळी ०९.०० आणि] दुपारी १२.०० ते सायंकाळी ०६.००]	०	०
	सकाळी ०९.०० ते दुपारी १२.००	६०	११०
	सायंकाळी ०६.०० ते रात्री १०.००	१००	१८०

महावितरणाचा भाराचा आलेख आणखी सरळ करणे सुकर व्हावे यासाठी घरगुती ग्राहक वगळता जोडलेला भार १० कि.वॉ.पेक्षा अधिक असलेल्या अन्य सर्व ग्राहकांना टीओडी मीटर्स लावण्याचे प्रस्तावित केले आहे. आयोगाच्या, आरंभी कमीतकमी विभेदन असलेले टीओडी वीजदर लावणे व नंतर विभेदनात वाढ करणे, या धोरणाच्या आधारे, सदर ग्राहकांना कमाल मागणी काळ व सामान्य मागणी काळ यांमध्ये कमीतकमी फरक असणारे टीओडी वीजदर लावावेत असे महावितरण यांचा प्रस्ताव आहे. या ग्राहकांकरिता प्रस्तावित केलेले टीओडी वीजदर पुढीलप्रमाणे आहेत :

ग्राहकाचा प्रवर्ग आणि पुरवठ्याचा कालावधी	प्रस्तावित टीओडी टॅरिफ (आधारभूत दराच्या संदर्भात)
१० कि.वॉ.पेक्षा अधिक जोडलेला भार असणारे ग्राहक	
रात्री १०.०० ते सकाळी ०६.००	-५०
सकाळी ०६.०० ते सकाळी ०९.०० आणि]	०
दुपारी १२.०० ते सायंकाळी ०६.००]	५०
सकाळी ०९.०० ते दुपारी १२.००	१००
सायंकाळी ०६.०० ते रात्री १०.००	

१.४ कमी दाब औद्योगिक प्रवर्गासाठी कमाल मागणी आधारित वैकल्पिक वीजदर:

आयोगाने आपल्या दुसऱ्या वीजदर आदेशात कमी दाब औद्योगिक प्रवर्गाकरिता कमाल मागणी आधारित वैकल्पिक वीजदर प्रस्तुत केला आहे. हा वीजदर प्रस्तुत करून आता ४ वर्षांहून अधिक काळ लोटला आहे. महावितरण यांच्या दृष्टिकोनानुसार, जोडलेला भार या प्रमाणकापेक्षा संविदा मागणी हे प्रमाणक अधिक चांगले असून ते अचूकपणे मोजता येऊ शकते. म्हणून सदर विकल्प काढून टाकावा आणि सर्व कमी दाब औद्योगिक ग्राहक कमाल मागणी आधारित वीजदराच्या कक्षेत आणावेत. कमी दाब औद्योगिक प्रवर्गांना कमाल मागणी आधारित वीजदर अनिवार्य करावा असे महावितरण यांनी प्रस्तावित केले आहे.

१.५ स्थिर आकारांतील वसुलीत वाढ :

महावितरण यांच्या एकूण वार्षिक महसुलाच्या गरजेपैकी सुमारे ४२% खर्चात वीज खरेदीच्या स्थिर खर्चाचा समावेश असून तो स्वाभाविकच निश्चित आहे. सध्याच्या वीजदरातील स्थिर आकारातून स्थिर खर्चाच्या वसुलीची टक्केवारी ४६ आहे. आयोगाने त्यांच्या याआधीच्या वीजदर आदेशात, स्थिर आकारातून स्थिर खर्चाच्या वसुलीचे प्रमाण क्रमाक्रमाने वाढत जाईल, असे दर्शविले आहे. त्याचप्रमाणे, टाटा पॉवर कंपनीच्या बाबतीत आयोगाने स्थिर आकारातून स्थिर खर्चाच्या वसुलीचे प्रमाण जास्तीत जास्त उच्च पातळीवर म्हणजे, सुमारे ८८% एवढे निर्धारित करून दिले आहे. यास्तव, स्थिर आकारातून स्थिर खर्चाच्या वसुलीत वाढ करणे आवश्यक आहे आणि महावितरण यांनी या वसुलीत ६०% पर्यंत वाढीची मागणी केली आहे.

१.६ **प्रवर्ग आणि वीज वापराचे टप्पे यांचे सुसूत्रीकरण :**

आयोगाने याआधीच्या वीजदर आदेशांमधून वीजदर प्रवर्ग आणि वीजदराचे निरनिराळे टप्पे यांचे मोठ्या प्रमाणावर सुसूत्रीकरण केलेले असल्यामुळे महावितरण यांनी त्याबाबतीत आणखी सुसूत्रीकरणाची मागणी केलेली नाही.

१.७ **व्होल्टता अधिभार लावणे :**

आयोगाच्या [कामगिरीची मानके] विनियमांमध्ये विहित केलेल्या व्होल्टतेपेक्षा ज्यांना कमी व्होल्टचा वीज पुरवठा करण्यात येतो, अशा ग्राहकांबाबतीत व्होल्टता अधिभार लावण्याची परवानगी मागणारी स्वतंत्र याचिका महावितरण यांनी दाखल केली आहे. आयोगाने सुधारित वीजदरांत या तरतुदीचा समावेश करण्याबाबत कृपया विचार करावा.

१.८ **सर्वसमावेशक तत्वज्ञान :**

वरील विवेचनाच्या आधारे महावितरण यांनी प्रस्तावितकेले आहे की, काही फेरबदलांसह, २८.८% समान एवढी सरासरी वीजदरात आवश्यक असलेली वाढ करून, कृषि ग्राहक वगळता, बहुतांश प्रवर्गाकरिता वीजदरांत वाढ करून मिळावी. कृषि वीजदरांत वाढ करावयाची नसल्यामुळे महसुलात पडणारी तफावत भरून काढण्यासाठी औद्योगिक प्रवर्गाच्या वीजदरात आणखी वाढ करावी. इंधन समायोजन आकार म्हणून ग्राहकांना आकारावयाचा ९६ पैसे/किं.वॉ.तास, हा सध्याचा दर पुढे चालू ठेवण्यात येईल, असे गृहित धरून वरीलप्रमाणे वीजदर प्रस्तावित केलेले आहेत.

प्रस्तावित प्रवर्गनिहाय वीजदर :

सध्या अस्तित्वात असलेले वीजदर आणि ग्राहकांच्या प्रत्येक प्रवर्गामागे टक्केवारीत करावयाच्या वाढीसहित प्रस्तावित वीजदर यांचे तुलनात्मक विवरण तक्ता सोबत जोडला आहे

ग्राहकांचा प्रवर्ग, आणि वीजवापराचा टप्पा	विद्यमान दर				प्रस्तावित दर		वीजदरातील वाढ %
	स्थिर आकार रु./महिना	विद्युत आकार (पैसे प्रति युनिट)	नियामक दायित्व आकार (पैसे प्रति युनिट)	इंधन समायोजन आकार (पैसे प्रति युनिट)	स्थिर आकार (रु./महिना)	विद्युत आकार (पैसे प्रति युनिट)	
१	२	३	४	५	६	७	८
कमीदाब प्रवर्ग							
घरगुती							
० ते ३० युनिटस्	२०	१२५		९६	२५	२६५	२०%
३१ ते ३०० युनिटस्	४०	२९०		९६	६०	४५०	२४%
३०० युनिटपेक्षा अधिक	४०	४००		९६	६०	६४०	२७%
श्री फेज ग्राहकांकरिता स्थिर आकार	१००				२००		
१० कि.वॉ.पेक्षा अधिक संलग्न भाराकरिता स्थिर आकार	१० कि.वॉ.च्या पुढील प्रत्येक १० कि.वॉ. भारासाठी किंवा त्याच्या भागासाठी रु.१००				१० कि.वॉ.च्या पुढील प्रत्येक १० कि.वॉ. भारासाठी किंवा त्याच्या भागासाठी रु.२००		
वाणिज्यिक							
० ते १०० युनिटस्	१००	२४०	५०	९६	१००	५००	२८%
१०१ ते २०० युनिटस्	१००	३१५	५०	९६	१००	६००	
२०० युनिटपेक्षा अधिक	१००	४१०	५०	९६	१००	७२०	
श्री फेज ग्राहकांकरिता स्थिर आकार	१५०	-	-	-	२५०	-	
१० कि.वॉ.पेक्षा अधिक जोडलेल्या भाराकरिता अतिरिक्त स्थिर आकार	१० कि.वॉ.च्या पुढील प्रत्येक १० कि.वॉ. भारासाठी किंवा त्याच्या भागासाठी रु.१५०	-	-	-	१० कि.वॉ.च्या पुढील प्रत्येक १० कि.वॉ. भारासाठी किंवा त्याच्या भागासाठी रु.४००	-	
कमाल मागणी आधारित वैयक्तिक दर	रु.२२०/केव्हीए/ महिना	-	-	-	रु.२२०/केव्हीए/ महिना	-	
कमी दाब, औद्योगिक (यंत्रमागासहित)							
० ते १००० युनिटस्	रु.६०/अश्वशक्ती/ महिना	२३०	५०	९६	रु.१००/अश्वशक्ती/ महिना	४८०	
१००० युनिटसपेक्षा अधिक	रु.६०/अश्वशक्ती/ महिना	२५०	५०	९६	रु.१००/अश्वशक्ती/ महिना	५१०	
कमाल मागणी आधारित वैयक्तिक दर	रु.२२०/केव्हीए/ महिना	-	-	-	अनिवार्य रु.२२०/केव्हीए/ महिना	-	

दिवसाच्या समयानुरूप आकार (टीओडी),वैकल्पिक	-	-	-	-	अनिवार्य टीओडी आकार		३१%
रात्री १०.०० ते सकाळी ६.००	०	-७५	-	-	०	-५०	
सकाळी ६.०० ते सकाळी ९.००	०	०	-	-	०	०	
सकाळी ९.०० ते दुपारी १२.००	०	५०	-	-	०	१००	
दुपारी १२.०० ते सायंकाळी ६.००	०	०	-	-	०	०	
सायंकाळी ६.०० ते रात्री १०.००	०	९०	-	-	०	१५०	
कमीदाब, सार्वजनिक पाणी पुरवठा केंद्रे							
शहरी पाणी पुरवठा	रु.६०/अश्वशक्ती/ महिना	२४०	-	९६	रु.९०/अश्वशक्ती/ महिना	४००	२८%
ग्रामीण पाणी पुरवठा							
ग्रामपंचायत	रु.२५/अश्वशक्ती/ महिना	१५०	-	९६	रु.५०/अश्वशक्ती/ महिना	२५०	
मिटर आधारित दर (क वर्ग नगरपालिकासहित)	रु.३५/अश्वशक्ती/ महिना	१५०	-	९६	रु.६०/अश्वशक्ती/ महिना	३०५	
कमी दाब, कृषि सरसकट दर							
वर्गवारी-एक मंडलै (वार्षिक वीज वापर १३०० तास/ अश्व- शक्तीहून कमी असलेली)	रु.१५०/अश्व- शक्ती/ महिना	-	-	रु.६३/ अश/म.	रु.२१३/अश्वशक्ती/ महिना	-	०%
वर्गवारी-दोन मंडलै (वार्षिक वीज वापर १३०० तास/ अश्व- शक्तीहून कमी असलेली)	रु.१८०/अश्व- शक्ती/ महिना	-	-	रु.७४/ अश/म.	रु.२५५/अश्वशक्ती / महिना	-	
मिटर आधारित वीजदर (कुक्कुट पालन केंद्रासहित)	रु.१५/अश्व- शक्ती/ महिना	११०	-	९६	रु.१५/अश्व-शक्ती/ महिना	२०६	
रस्त्यावरील दिवे							
ग्रामपंचायती आणि क वर्ग नगरपरिषदा	रु.३०/कि.वॉ./ महिना	२१०	-	९६	रु.५०/कि.वॉ./ महिना	३८०	२७%
महानगरपालिका	रु.३०/कि.वॉ./ महिना	२५०	-	९६	रु.५०/कि.वॉ./ महिना	४३०	

ग्राहकांचा प्रवर्ग, आणि वीजवापराचा टप्पा	विद्यमान दर				प्रस्तावित दर		वीजदरातील वाढ %
	स्थिर आकार रु./महिना	विद्युत आकार (पैसे प्रति युनिट)	नियामक दायित्व आकार (पैसे प्रति युनिट)	इंधन समायोजन आकार (पैसे प्रति युनिट)	स्थिर आकार (रु./महिना)	विद्युत आकार (पैसे प्रति युनिट)	
१	२	३	४	५	६	७	८
उच्च दाब प्रवर्ग							
एच टी पी-एक (मुम.प्र/पु.म.प्र.)	३५०	२१५	५०	९६	४००	४९५	३२%
एच टी पी -दोन (इतर)	३३०	२१०	५०	९६	३८०	४९०	३३%
हंगामी ग्राहक	३५०	३००	-	९६	४००	५४५	
दिवसाच्या समयानुरूप आकार (टीओडी)							
रात्री १०.०० ते सकाळी ६.००	०	-८५	-	-	०	-५०	०
सकाळी ६.०० ते सकाळी ९.००	०	०	-	-	०	०	
सकाळी ९.०० ते दुपारी १२.००	०	६०	-	-	०	११०	
दुपारी १२.०० ते सायंकाळी ६.००	०	०	-	-	०	०	
सायंकाळी ६.०० ते रात्री १०.००	०	१००	-	-	०	१८०	
एच टी पी-तीन पाणी पुरवठा (मुम.प्र/पु.म.प्र.)	३५०	२१५	-	९६	३८०	४००	२५%
एच टी पी -चार पाणी पुरवठा व इतर	३३०	२१०	-	९६	३८०	३९०	२५%
दिवसाच्या समयानुरूप आकार (टीओडी)							
रात्री १०.०० ते सकाळी ६.००	०	-८५	-	-	०	-५०	०
सकाळी ६.०० ते सकाळी ९.००	०	०	-	-	०	०	
सकाळी ९.०० ते दुपारी १२.००	०	६०	-	-	०	११०	
दुपारी १२.०० ते सायंकाळी ६.००	०	०	-	-	०	०	
सायंकाळी ६.०० ते रात्री १०.००	०	१००	-	-	०	१८०	
एच टी पी-पाच (रेल्वे)		३३५	५०	९६	-	६१०	२७%
एच टी पी -सहा							
निवासी संकुले	१२५	२२०	-	९६	२००	४०५	३१%
व्यापारी संकुले	१२५	३५०	-	९६	२००	५७५	
एच टी पी ज्सात (कुक्कुटपालन कृषि -उच्च तंत्रासहित	रु.२५/अश्वशक्ती/ महिना	१३०	-	९६	रु.७५/अश्वशक्ती/ महिना	२६५	२८%
मुळा प्रवरा विद्युत सहकारी संस्था	२००	१४०	-	९६	२००	३००	२२%
टाटा पॉवर कंपनी	६००	२९९	-	९६	६००	५००	०%

महावितरण यांनी, क्रॉस-सबसिडीतील घट आणि प्रवर्गनिहाय वीजदरांतील फरक या संदर्भात राज्यातील सद्यस्थितीची कल्पना यावी म्हणून निवडक व तुलनायोग्य राज्यांतील फुटकळ वीजदरांचे तुलनात्मक विवरण तयार केले असून आपल्या राज्यातील क्रॉस-सबसिडी अत्यंत अल्प असल्याचे पुढील तक्त्यांवरून दिसून येईल :

कमी दाब वीजदरांची तुलना [वीजेचा सरासरी दर, डिसेंबर २००५]

[पैसे/कि.वॉ.तास]

अ. क्र.	विद्युत उपक्रमाचे नांव	वीजदर, लागू असल्याचा दिनांक	घरगुती, १ कि.वॉ. [१००किवॉ / महिना]	घरगुती, ४ कि.वॉ. [४००किवॉ / महिना]	वाणिज्यिक, २ कि.वॉ. [३००किवॉ/ महिना]	वाणिज्यिक १० कि.वॉ. [१५०० किवॉ/ महिना]	कृषि, ५ अश्व-शक्ती [१००० कि.वॉ.तास/ महिना]
१	२	३	४	५	६	७	८
१.	आंध्र प्रदेश	१.४.२००५	२३८.५	३९६.६३	५९९.३३	६२४.६७	५२
२.	गुजराथ	२५.०६.२००४	३९१.८४U २७६.२९R	५१६.४६U ३८२.४४R	५८९.६१	६२६.४७	५७.७५
३.	हरयाणा	१५.०८.२००४	३३३	३७९.२५	४२९	४२९	
४.	कर्नाटक [बंगलोर महानगर]	१०.१०.२००५	२९२.४३	४१८.३	६३७.८८	६५१.१८	
	इतर भाग		२८१.९३	४०२.५५	६३०.८७	६४४.१८	
५.	मध्य प्रदेश	१५.०७.२००५	३३७.३	४२४.६४	५३८.३	५३९.५९	१३२.५
६.	महाराष्ट्र[विद्यमान] वीजदर आदेश	१.११.२००३	३२९.१६	३६७.९५	४७६.६५	५३०.१३	७५
	महाराष्ट्र[विद्यमान] प्रत्यक्षातील इंधन समा-योजन खर्चासहीत		३७६.५	४११.१	५०१	५४५	१८०
	महाराष्ट्र[प्रस्तावित]		४७६	५१९	६४०	७०४	१८०
७.	पंजाब	१.१०.२००४	२१०.००U १८९.००R	३२०.५१U २८८.४७R	४०३.२	४०३.२	Free
८.	तामीळ नाडू	१६.०६.२००४	१२०	२१६.२५	६१०.७५	६०९.३५	Free

स्रोत : इन्फ्रालाईन डाटाबेस

उच्च दाब वीजदरांची तुलना [वीजेचा सरासरी दर, डिसेंबर २००५]

[पैसे/कि.वॉ.तास]

अ. क्र.	विद्युत उपक्रमाचे नांव	वीजदर, लागू असल्याचा दिनांक	लघु उद्योग १० कि.वॉ. [१५०० कि.वॉ./ महिना]	मध्यम उद्योग ५० कि.वॉ. [७५०० कि.वॉ.तास / महिना]	मोठे उद्योग १००० कि.वॉ. ६०% लोड फॅक्टर [४३८००० कि.वॉ.तास / महिना]	अवजड उद्योग १०,००० कि.वॉ. ६०% लोड फॅक्टर [४३८००० कि.वॉ.तास / महिना]	रेल्वे, संकर्षण
१	२	३	४	५	६	७	८
१.	आंध्र प्रदेश	१.४.२००५	४१५.४	४१४.३३	३९१.७५	४३१.२	४४०.०३
२.	गुजराथ	२५.०६.२००४	४५०.०२	४६५.८१	५१८.६३	५५७.३५	५४९.१२ १३२ केव्हीए
३.	हरयाणा	१५.०८.२००४	४३८	४३८.००	४१९	४१९	४४४.२९ ११ केव्हीए
४.	कर्नाटक [बंगलोर महानगर क्षेत्र]	१०.१०.२००५	४१८.४	५२१.४७	४९०.२३	५०१.०७	४८५.८८
	इतर भाग		४१३.७१	५१२.०८	४८७.४६	४९८.२५	४८५.८८
५.	मध्य प्रदेश	१५.०७.२००५	३९६.१३	४८३.६१	४७४.४८	४६९	४७३.३३ १३२/२२० केव्हीए
६.	महाराष्ट्र विद्यमान वीजदर	१.१२.२००३	२५४.९	२५४.९	३९९.५५B ३८८.५७O	३९९.५५B ३८८.५७O	३८५
	महाराष्ट्र[विद्यमान] म्हणजे, ९६पैसे/कि.वॉ. तास या इंधन समायोजन आकारासह		४०८	४०८	४२८B ४२५O	४२८B ४२५O	४८१
	महाराष्ट्र प्रस्तावित वीजदर		५३९	५३९	५५९B ५५१O	५५९B ५५१O	६१०
७.	पंजाब	१.१०.२००४	३२१.३	३५३.८५	३५३.८५	३५३.८५	४०२ १३२ केव्हीए
८.	तामीळ नाडू	१६.०६.२००४	४५८.८५	४८६.५७	४५२.११	४६२.६१	५२६.४७

स्रोत : इन्फ्रालाईन डाटाबेस

उपरोक्त तुलनेवरून, निरनिराळ्या राज्यांतील ग्राहकांच्या प्रवर्गासाठी असलेल्या वीजदरांतील तफावत तसेच, निखालस परिणामकारी वीजदरांतील तफावत ठळकपणे निदर्शनास येते. वरील तक्त्यांमधे दाखविल्याप्रमाणे, तुलनायोग्य राज्यांत, महाराष्ट्र राज्यातील सबसिडी देणाऱ्या आणि सबसिडी

मिळविणाऱ्या प्रवर्गांच्या वीजदरांतील विभेदन सर्वात कमी आहे आणि देशात, या राज्यातील औद्योगिक वीजदरही सर्वात कमीत कमी असा आहे.

प्रार्थना :

सन्माननीय आयोगास विनंती करण्यात येते की :

- क) एकूण महसुलाची गरज व तदनु रूप वीजदर यासंबंधीची प्रस्तुत याचिका अदर करण्यास झालेला विलंब क्षमापित करावा आणि ही याचिका स्वीकृत करून तीवर त्वरेने आदेश द्यावेत.
- ख) याचिकेतील सादरीकरण व कारणमीमांसा विचारात घेऊन, महावितरण यांनी प्रस्तावित केलेल्या प्रवर्गानिहाय वीजदरांस कृपया मान्यता द्यावी.
- ग) कृपया [प्रस्तावातील] चुकभूल क्षमापित करावी व ती सुधारण्याची संधी देण्यात यावी.
